

PŘÍSPĚVEK JE V BODĚ 1. UZAVŘEN S ROZPOREM,
V BODECH 2. A 3. UZAVŘEN K 28.5.2015
DPH

453/22.04.15 Zveřejnění účtu vedeného (i) nebankovní institucí a zveřejnění účtu vedeného (ii) prostřednictvím tzv. virtuální banky

Předkládá: Ing. Petr Toman, daňový poradce, č. osvědčení 3466
Ing. David Krch, daňový poradce, č. osvědčení 3560
JUDr. Ing. Martin Kopecký, daňový poradce, č. osvědčení 3826

Cílem tohoto příspěvku je vyjasnění aplikace ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) zákona o DPH v některých specifických situacích.

SITUACE 1

1.1. Východisko

Účty sloužící k platebnímu styku mohou v souladu s platnou legislativou být vedeny bankovními i nebankovními institucemi, které získali příslušnou licenci České národní banky k činnosti platební instituce opravňující subjekt k poskytování platebních služeb v souladu s ustanovením § 3, § 5 a § 7 zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku.

V případech, kdy je účet veden nebankovní platební institucí, však číslo účtu nenaplnuje standardní požadavky na tvar čísla účtu vyžadovaný bankovními institucemi. V případě, kdy subjekt zasílá na takový účet finanční prostředky, děje se tak proto technicky tím způsobem, že peněžní prostředky jsou zaslány na sběrný účet nebankovní instituce a bezodkladně na základě dalších platebních údajů (variabilní či specifický symbol) převedeny na příslušný účet klienta. Jiný způsob poukazování prostředků na tyto účty není možný. Subjekt provádějící platbu takto poukazuje prostředky přímo na účet vlastníka účtu byť prostřednictvím sběrného bankovního účtu nebankovní platební instituce.

Legislativní zkratka *poskytovatel platebních služeb* zahrnuje dle ustanovení § 57 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád banku, zahraniční banku, spořitelni a úvěrní družstva a také *platební instituce*. Poskytovatel platebních služeb má v souladu s tímto ustanovením oznamovací povinnost vůči správci daně obdobně jako banka, tj. na vyžádání je povinen poskytnout čísla účtů, údaje o jejich majitelích, atd.

V případě daňové exekuce příkázáním pohledávky z účtu u poskytovatele platebních služeb má tento poskytovatel obdobně jako banka povinnost postupovat v souladu s ustanovením § 190 daňového řádu. Pojem účet není v tomto ustanovení dále konkrétně definován, proto může jít o účet běžný, vkladový nebo jakýkoli jiný, tj. pod toto ustanovení spadá i účet vedený nebankovní platební institucí⁴.

⁴ Tento výklad potvrzuje i komentář k daňovému řádu – viz Baxa/Dráb/Kaniová/Lavický/Schillerová/Šimek/Žižková – Daňový řád – Komentář – II. Díl, Wolters Kluwer ČR

V praxi jsme se setkali s případem, kdy správci daně odmítli daňovému subjektu zveřejnit číslo účtu vedeného u nebankovní platební instituce.

1.2. Pojem účet a znění zákona o DPH

Zákon o DPH se explicitně neuvádí pojem *bankovní účet*, ale používá pouze pojem *účet*. Dle našeho názoru tak ze znění zákona o DPH nelze dovodit, že by se nutně muselo jednat o *bankovní účet*. Po toto tvrzení přinášíme následující argumenty:

- Ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) zákona o DPH zmiňuje pouze pojem *účet poskytovatele zdanitelného plnění*, tj. *bankovní účet* explicitně neuvádí.
- Ustanovení § 96 týkající se registračních údajů také pracuje pouze s pojmem *čísla všech svých účtů u poskytovatelů platebních služeb*.
- Ustanovení § 98 písm. d) zákona o DPH (zveřejnění údajů z registru plátců) používá pojem *čísla účtů určené v přihlášce k registraci*, tj. neuvádí, že by se mělo jednat o *čísla bankovního účtu*.
- Ani v pokynech pro vyplnění přihlášky k registraci k DPH není výslovně stanoveno, že subjekt má do přihlášky uvést své bankovní účty, ale pouze *účty u poskytovatelů platebních služeb*, které jsou používány pro ekonomickou činnost.
- Skutečnost, že zákon o DPH nevyžaduje bankovní účet, také podporuje znění § 109 odst. 2 písm. b) zákona o DPH (ručení v případě platby na zahraniční účet), který používá termín *účet vedený poskytovatelem platebních služeb*.

1.3. Závěr

Zákon o DPH nijak neomezuje plátce daně ve volbě poskytovatele platebních služeb. Technicky by proto správce daně měl být schopen v souladu s § 98 zákona o DPH zveřejnit u jednotlivých plátců daně i čísla účtů využívaných pro ekonomickou činnost pokud jsou vedena nebankovní institucí. V případě poukázání platby na tento účet (přestože je technicky prováděna prostřednictvím sběrného účtu nebankovní platební instituce) nedochází na straně příjemce zdanitelného plnění ke vzniku ručení za nezaplacenou daň. Způsob provedení platby pro vznik ručení není podstatný, pokud je cílovým účtem zveřejněný účet poskytovatele zdanitelného plnění. Tento princip potvrzuje i Informace GFŘ k ručení za nezaplacenou daň dle ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, v některých specifických případech provádění platebních transakcí.

V souladu s daňovým řádem má nebankovní platební instituce oznamovací povinnost vůči správce daně v souladu s ustanovením § 57 daňového řádu a také poskytuje součinnost se správcem daně ve věci daňových exekucí z účtu podle ustanovení § 190 daňového řádu.

Pokud by nebylo z technických a administrativních důvodů možné zveřejnit u příslušných plátců daně účet vedený nebankovní institucí, navrhneme zveřejnit přímo sběrný účet poskytovatele, který je veden u tuzemské bankovní instituce. V registračním formuláři k DPH (nebo v oznámení o změně registračních údajů) by tak mohlo být uvedeno číslo sběrného bankovního účtu poskytovatele. Zákazníci klientů poskytovatele, tj. osoby, které by vůči klientům poskytovatele byli v pozici

příjemců zdanitelného plnění (odběratele zboží/služeb) by vůči správci daně prokazovali, že se na ně ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) zákona o DPH nevztahuje pomocí výpisu prokazujícím, že platba byla provedena na sběrný účet poskytovatele.

SITUACE 2

2.1. Východisko

Pro účely této části příspěvku jsou použity následující definice:

- „Zahraniční banka“ = zahraniční obchodní banka, která nemá v ČR své zastoupení v širším slova smyslu, tj. nemá od ČNB udělenou bankovní licenci ani nemá v ČR reprezentační kancelář apod.;
- „Tuzemská banka“ = obchodní banka s bankovní licencí od ČNB, která poskytuje bankovní služby v České republice;
- „Klient“ = v tuzemsku podnikající právnická osoba, obvykle součást nadnárodní korporace, v ČR registrovaný plátce k DPH

Nadnárodní společnosti v praxi často volí z různých důvodů jednu jedinou banku pro spolupráci v celosvětovém kontextu, tj. veškeré společnosti ve skupině by v souladu s touto politikou měly využívat služeb jedné banky. Tímto způsobem nadnárodní korporace zjednodušují své procesy, snaží se minimalizovat náklady a současně i optimalizovat své cash-flow v celosvětovém měřítku. Tento přístup má rovněž význam i pro audit a konsolidaci finančních výkazů na celosvětové úrovni a tím pádem potenciálně i dopad do tržní hodnoty u korporací kótovaných na zahraničních burzách.

Zejména u korporací se sídlem v Americe nebo Asii může nicméně nastat situace, že celosvětově používaná banka nemá v České republice zastoupení. I v těchto situacích je nicméně třeba pro pobočku v dané zemi zajistit bankovní služby zde poskytované (v našem případě v České republice).

Banky pro tyto situace vyvinuly produkt, který je v praxi obvykle nazýván jako tzv. virtuální banka. V rámci tohoto konceptu se Zahraniční banka dohodne s Tuzemskou bankou na tom, že Tuzemská banka zřídí ve prospěch Zahraniční banky bankovní účet a spolu s jeho vedením zajistí veškeré bankovní služby požadované ze strany Klienta. Smyslem této soukromoprávní úpravy je udržení Zahraniční banky v pozici jediného dodavatele bankovních služeb na celosvětové úrovni. Takto nastavená virtuální banka má nicméně následující formálně-právní a skutkové souvislosti, které je třeba zohlednit:

1. Tuzemská banka uzavírá formálně-právně smlouvu o vedení běžného účtu se Zahraniční bankou, nikoli s Klientem.
2. Veškeré prostředky, které Tuzemská banka spravuje jako své závazky, představují aktiva Klienta, nikoli Zahraniční banky. Tj. i veškeré platby připisované na daný účet jsou automaticky aktivy Klienta a nikoli Zahraniční banky a takto o nich i Klient účtuje ve svém účetnictví.

3. V návaznosti na ad. 2 nad rámec smlouvy o vedení běžného účtu uzavřené mezi Tuzemskou bankou a Zahraniční bankou obě banky pro Klienta vystavují potvrzení, že skutečným vlastníkem a příjemcem všech aktiv spravovaných Tuzemskou bankou je Klient a nikoli Zahraniční banka i přes skutečnost, že formálně-právně je smlouva o vedení běžného účtu uzavřena ze strany Tuzemské banky se Zahraniční bankou a nikoli s Klientem.
4. Činnost Zahraniční banky ve své podstatě představuje činnost komisionáře, tj. ve vztahu k Tuzemské bance jedná Zahraniční banka svým jménem, nicméně v každé jednotlivé transakci na účet Klienta. Ze strany bank je nicméně z různých důvodů zahrnujících překážky jak v soukromém právu, tak v bankovní regulaci, a to obvykle v obou jurisdikcích (tj. jak v ČR tak v jurisdikci Zahraniční banky) de facto vyloučené strukturu tzv. virtuální banky jako komisionářskou strukturu formálně-právně nastavit.
5. V návaznosti na Ad. 3 a 4 výše jsou veškeré platby poukázané na účet vedený u Tuzemské banky formálně-právně na jméno Zahraniční banky platbami poukázanými ve prospěch účtu Klienta, který je jeho skutečným vlastníkem.

2.2. Výklad pojmu „účet poskytovatele plnění“ pro účely DPH

Na straně jedné ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) zákona o DPH váže institut zákonného ručení na provedení platby na účet poskytovatele zdanitelného plnění. Smysl tohoto ustanovení jako jeden z nástrojů vládou deklarovaného boje s daňovými úniky je zjevný.

Na straně druhé existují reálně situace, kdy v tuzemsku podnikající osoby z objektivních (tj. nikoli spekulativních nebo podvodných důvodů) využívají shora popsané struktury tzv. virtuálních bank, a to z důvodů dosažení efektivnějšího podnikání v celosvětovém měřítku. V těchto strukturách tzv. virtuálních bank není formálně-právně naplněn požadavek, aby platba odběratele zdanitelného plnění byla poukázána na účet poskytovatele plnění.

Otázkou proto je, zda pojem „účet poskytovatele plnění“ má být vykládán striktně formálně-právně nebo v určitých situacích by měl být umožněn i výklad zohledňující podstatu věci. V rámci eliminace možného obcházení smyslu ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) zákona o DPH se sice přiklání k názoru, že převažujícím výkladem by měl být formálně-právní přístup, tj. primárně otázka, kdo je majitelem účtu vedeného u Tuzemské banky dle uzavřené smlouvy o vedení běžného účtu.

Současně je v rozporu se smyslem a účelem daného ustanovení, pokud je v situacích, kdy lze objektivně prokázat podstatu a smysl vedení účtu např. prostřednictvím virtuální banky, aby byl tento způsob výkladu znemožňován. S ohledem na postavení bank jako nezávislých subjektů, které jsou navíc podrobeny bankovnímu dohledu apod., by mělo být potvrzení Zahraniční nebo Tuzemské banky (nebo obou) o zřízení tzv. virtuální banky a o tom, že skutečným vlastníkem účtu vedeného na jméno Zahraniční banky je Klient, jednoznačně akceptováno pro účely zveřejnění účtu resp. pro účely výkladu ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) zákona o DPH.

Neumožnění výkladu ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) zákona o DPH pro strukturu tzv. virtuálních bank má pro plátce daně podnikající v České republice velmi nepříjemné a poměrně zásadní negativní důsledky. Takový výklad vede k odmítnutí zveřejnění účtu ze strany správce daně a ve svém důsledku k automatickému postavení odběratelů daného plátce v pozici zákonných ručitelů. Takový závěr a důsledky v dané situaci, kdy je jednoznačně prokazatelné prostřednictvím potvrzení vystavených od bank jako nezávislých institucí, že platba je ve skutečnosti poukázána na účet poskytovatele plnění, není v souladu s účelem tohoto ustanovení zákona a pro plátce představuje zcela nadbytečné formální překážky v jejich podnikání.

2.3. Závěr

Pro ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) zákona o DPH by měl být v určitých situacích umožněn výklad zohledňující skutkovou podstatu toho, kdo je skutečným vlastníkem účtu poskytovatele plnění i přes skutečnost, že formálně-právně má s Tuzemskou bankou smlouvu o vedení běžného účtu uzavřena jiná osoba, konkrétně Zahraniční banka. Takovou situací může být například zřízení tzv. virtuální banky.

Plátce daně může tuto skutečnost prokázat potvrzením Zahraniční banky nebo Tuzemské banky nebo obou bank o tom, že skutečným vlastníkem běžného účtu vedeného u Tuzemské banky je Klient.

SITUACE 3

3.1. Východisko

ZDPH ani související informace GŘ k ručení za nezaplacenou daň nestanoví pravidla pro uplatnění ručení v případě dodání zboží na základě veřejné dražby dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách.

Dle § 2 zákona o veřejných dražbách přechází vlastnictví na vydražitele příklepem licitátora. V tomto případě se tedy neuzavírá kupní smlouva a nedochází k prodeji zboží. Podle § 30 odst. 1 zákona je dodatečnou podmínkou k přechodu vlastnictví úhrada ceny dosažené vydražením vydražitelem ve stanovené lhůtě.

V případě dražby se cena dosažená vydražením obvykle hradí na účet dražebníka, který však ve vztahu k vydražiteli není prodávajícím.

Podle § 108 odst. 4 ZDPH je osoba určená k uskutečnění prodeje povinna zaplatit DPH na osobní daňový účet plátce.

Ačkoliv použití analogie v daňovém právu je velmi omezená, v případě ručení, které je primárně institutem soukromého práva, je nutné použít situaci, které je skutkově nejbližší posuzované situaci a přitom zachovává cíle právní regulace.

V případě nedobrovolné dražby (např. v případě realizace zástavy) lze tuto situaci chápat jako analogii k prodeji majetku v rámci insolvenčního nebo exekučního řízení.

V případě dobrovolné dražby (např. v případě zpeněžení nepotřebného majetku) lze tuto situaci chápat jako analogii k prodeji majetku, kdy úhrada je realizována na účet třetí osoby, např. v rámci notářské nebo advokátní úschovy, popř. na vázaný účet.

3.2. Závěr

Ve smyslu informace GŘ navrhujeme předkladatel potvrdit, že v případě nedobrovolné dražby se příjemce zdanitelného plnění, který poukáže platbu za zdanitelné plnění na účet vydražitele příp. do jeho úschovy, nemůže dostat do pozice ručitele dle § 109 odst. 2 písm. c) zákona o DPH z takto provedených úhrad.

Ve smyslu informace GŘ navrhujeme předkladatel potvrdit, že pokud bude v případě dobrovolné dražby placeno na registrovaný účet dražebníka a z něj následně na registrovaný účet původního vlastníka, neuplatní se v takovém případě ručení a žádná ze zúčastněných osob se nemůže dostat do pozice ručitele.

Stanovisko GŘ

Nesouhlas se závěry u situací 1 a 2. Akceptovat lze závěry u situace 3.

Úvodem je možno k předloženému příspěvku poznamenat, že sice znění ZDPH prostřednictvím obecné formulace „poskytovatel platebních služeb“ skýtá určité možnosti širšího výkladu. Je také pravdou, že daňový řád, na který je předkladateli také odkazováno, v § 57 odst. 3 zavádí leg. zkratku „poskytovatel platebních služeb“. Nicméně tuto formulaci je třeba vnímat i ve vztahu k finančnímu trhu a je potřeba si uvědomit jaké finanční instituce jsou pod tento pojem podřazeny. Právě kromě bank (z pohledu formálního označení a názvu) samotných jsou zde i např. spořitelni a úvěrní družstva atd., kdy tyto další finanční instituce také vedou účty, a to v číselné struktuře, která je běžně užívána a známa. Z tohoto důvodu se domníváme, že záměr zákonodárce byl takový, aby pod obecným pojmem „poskytovatel platebních služeb“ kromě bank byly i další instituce, které vedou platební účty ve formátu a struktuře běžně známé. K další argumentaci předkladatelů, která se týkala obecného pojetí pojmu „účet“, doplňujeme následující. Je zcela evidentní, s ohledem na běžně známou praxi, co do označování různých typů účtů jako běžné, vkladové apod., že je nutné pracovat s obecným pojmem „účet“. Avšak v konečném důsledku- bez ohledu na název či typ účtu- jde o účet, který je ve „standardní“ formě, co do jeho číselné struktury. A z toho pak i vyplývá běžné používání takovýchto účtů, co do možnosti provádět standardním způsobem platby, resp. převody apod.

Kromě tedy výše uvedeného kontextu je dalším hlediskem, které je třeba mít na zřeteli při posuzování tohoto příspěvku, je cíl a záměr ustanovení § 96, 97 a 109 ZDPH související se zamezením daňovým únikům. Aby bylo možno naplnit záměr těchto ustanovení, dodržet jejich textaci, pak se nelze ztotožnit se závěry v situaci 1 a 2.

Co se týká situace 1, tak s ohledem na znění zákona se sice lze domnívat, že nemusí jít o běžné pojetí účtu (co do jeho struktury a formy), nicméně by však mělo jít o takový účet, který je možné užívat obdobným způsobem a lze se k němu i takto chovat. I když na první pohled se zdá, že ustanovení § 96 odst. 1 zákona o DPH skýtá značné pole působnosti, co do škály platebních systémů, tak ale stejně se

nelze oprostít od toho, že daný platební systém by měl být provozován v určitých mantinelech. Právě způsob fungování tohoto systému, kdy není možno tento účet v praxi standardně přímo používat (zejména, kdy na něj nelze přímo zasílat platby), brání dle našeho názoru pohlížet na něj obdobně jako na jiné účty, tak aby jeho akceptace naplnila záměr tohoto ustanovení, na nějž pak i navazuje institut ručení. Riziko GFR spatřuje v tom, že platba je prováděna přes sběrný účet a je otázka, jak právně uchopit interně vedený účet platební institucí.

K popsanému alternativnímu postupu řešení, je třeba poznamenat, že správce daně nemůže ve smyslu § 96 odst. 1 zákona o DPH přijmout údaj o účtu, který není zřízen ve prospěch dané osoby povinné k dani, neboť je zde osobě povinné k dani výslovně stanovena povinnost uvést čísla svých účtů. Pokud se tedy nebude jednat o účet náležející dané osobě povinné k dani, nemůže správce daně takovýto údaj s ohledem na text předmětného ustanovení zpracovat.

Závěrem k situaci 1 poznamenáváme, že pokud příjemce plnění provede úhradu na sběrný účet platební instituce, pak není rozhodně vyloučen z aplikace institutu ručení.

Jelikož § 96 ZDPH výslovně uvádí, že musí jít o vlastní účet, pak striktním dodržením textu zákona nelze se závěry v situaci 2 vyslovit souhlas i s přihlédnutím k některým aspektům výše uvedeným.

K situaci 1 a 2 je třeba poznamenat, že pokud jsou do legislativy zavedeny určité nástroje související s potlačením daňových úniků, je proti jejich smyslu se od cíle jejich zavedení odklánět resp. se i odklánět od znění platné legislativy. Nelze pomíjet cíle daných institutů a šířeji vykládat platnou legislativu na základě skutečnosti, že na trhu existují takové produkty, jejichž užití, není z pohledu aplikace daňových zákonů tak komfortní.

Ačkoliv může i zde být argumentováno zveřejněnou Informací GFR k institutu ručení a připodobňovat jí i k tomuto případu, tak ale nelze odhlédnout od faktu, že dalším rozvolňováním a udělováním výjimek by zcela logicky došlo k potlačení zavedených nástrojů a jejich oslabení.

K situaci 3 uvádíme, že zde je možno připustit prezentované závěry. Pokud totiž přihlédneme ke zveřejněné Informaci GFR, pak lze popsany přístup akceptovat.